

SEPSISDA INTENSIV TERAPIYA VA ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

Alfraganus Universiteti davolash ishi

3-kurs talabasi

Raxmatullayeva Zebiniso

Annotatsiya; Ushbu maqolada sepsisning etiologiyasi, patogenez, klinik belgilari va tasnifi ko'rib chiqilgan. Asosiy e'tibor intensiv terapiya jarayonlariga, antibiotikoterapiya, suyuqlik va vazopressor davolash, sun'iy nafas oldirish, hamda zamonaviy immunomodulyator va ekstrakorporal davolash usullariga qaratilgan. Shuningdek, sepsisda erta tashxis va davolashning xalqaro tavsiyalari tahlil qilinadi. Maqola bakalavr darajasida asosiy klinik yondashuvlarni, doktorlik darajasida esa ilg'or ilmiy-uslubiy terapiyalarni yoritadi.

Kalit so'zlar; sepsis, intensiv terapiya, antibiotikoterapiya, vazopressorlar, zamonaviy davolash. Inglizcha: sepsis, intensive care, antibiotic therapy, vasopressors, modern treatment.

Sepsis – bu organizmning infeksiyaga nisbatan umumiy yallig'lanish javobi bo'lib, ko'p a'zoli yetishmovchilikka olib keluvchi xavfli holatdir. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili 49 millionga yaqin inson sepsis bilan kasallanadi va ulardan 11 millioni hayotdan ko'z yumadi. Shu sababli sepsisni erta tashxislash, intensiv terapiya va zamonaviy davolash usullarini qo'llash global tibbiyotning dolzarb muammolaridan biridir.

Etiologiya va patogenez. Sepsis ko'pincha quyidagi infeksiyon manbalardan rivojlanadi: O'pka infeksiyalari (pnevmoniya) Qorin bo'shlig'i infeksiyalari (peritonit, appenditsit) Urogenital infeksiyalar Teri va yumshoq to'qima infeksiyalari Patogenez: Infeksiya manbasi → mikroblar va toksinlar qon oqimiga tushadi. Sitokinlar "bo'roni" yuzaga keladi (TNF- α , IL-1, IL-6). Endoteliy shikastlanadi, mikrosirkulyatsiya buziladi. Ko'p a'zoli disfunktsiya va shok rivojlanadi.

Klinik belgilari va tashxis. Tana haroratining ko'tarilishi yoki pastlashishi ($<36^{\circ}\text{C}$ yoki $>38^{\circ}\text{C}$) Taxikardiya ($>90/\text{min}$) Taxipnoe ($>22/\text{min}$) Arterial bosimning pasayishi (sistolik $<100\text{ mmHg}$) O'tkir ong buzilishi, letargiya Tashxis mezonlari: SOFA (Sequential Organ Failure Assessment) shkalasi qSOFA – uchta mezon (taxipnoe, past bosim, ong buzilishi) Laborator ko'rsatkichlar: laktat $>2\text{ mmol/L}$, prokaltsitonin, CRP . Intensiv terapiyaning asosiy yo'nalishlari 1. Infuzion terapiya kristalloid eritmalar (Ringer laktat, NaCl 0,9%) – birinchi tanlov. 30 ml/kg hajmida 3 soat ichida yuboriladi. 2. Vazopressorlar Noradrenalin – birinchi tanlov preparati. Alternativ: adrenalin, vazopressin. 3. Antibiotikoterapiya Empirik keng ta'sirli antibiotiklar (karbapenemlar, 3-4 avlod tsefalosporinlar, piperatsillin/tazobaktam). Tashxis aniqlangach – de-eskalatsiya terapiyasi. 4. Sun'iy nafas oldirish O'tkir nafas yetishmovchiligida intubatsiya va ventilatsiya. ARDS bo'lsa – past tidal hajmli rejim qo'llaniladi.

Immunomodulyatorlar – sitokin antagonisti (Tocilizumab, Anakinra). Ekstrakorporal usullar – gemodializ, gemofiltratsiya, plazmaferez. Biomarker asosida davolash – prokaltsitonin darajasiga qarab antibiotik terapiyani boshqarish. Sepsis bundle (Surviving Sepsis Campaign, 2021) – 1 soatlik paket: Laktat darajasini aniqlash. Qon madaniyatini olish. Antibiotikni 1 soat ichida yuborish. Suyuqlik infuziyasi. Vazopressor qo'llash. **Asoratlari;** Septik shok ko'p a'zoli yetishmovchilik (buyrak, jigar, yurak, o'pka) tarqalgan tomir ichi ivishi (DVS-sindrom) O'lim xavfi yuqori (30–50%) Infeksiya manbasini erta bartaraf etish (jarrohlik drenaj, abstsessni tozalash). Shifokorlar uchun erta aniqlash bo'yicha treninglar. Antibiotiklarni oqilona qo'llash (antimikrob stewardship). Intensiv terapiya bo'limlarida infeksiya nazorati.

Xulosa;

Sepsis – yuqori o'lim darajasiga ega bo'lgan kasallik bo'lib, intensiv terapiya va zamonaviy davolash usullari bemor hayotini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Bakalavr darajasida – erta klinik tashxis va asosiy intensiv terapiya algoritmlarini o'zlashtirish zarur bo'lsa, doktorlik darajasida – immunomodulyatorlar, ekstrakorporal usullar va individual terapiya strategiyalarini qo'llash ilmiy-amaliy

yondashuvni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar;

1. Singer M., Deutschman C.S., et al. The Third International Consensus Definitions for Sepsis and Septic Shock (Sepsis-3). JAMA, 2016.
2. Evans L., Rhodes A., et al. Surviving Sepsis Campaign: International Guidelines for Management of Sepsis and Septic Shock 2021. Intensive Care Med, 2021.
3. Vincent J.L., Opal S.M. Clinical management of sepsis. Lancet Infect Dis, 2022.
4. Karimov A., Yusupov S. Infeksion kasalliklarda intensiv terapiya. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.